

казкотерапії дозволяє враховувати вікові та індивідуальні особливості розвитку дітей із ТПМ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Денисенко О. І. Розвиток навичок комунікабельності у дітей дошкільного віку. Черкаси: ЧОПОПП ЧОР. 2012. 32с.
2. Дідковська А. Розвиток комунікативних здібностей дітей дошкільного віку засобами казки. *Вісник Інституту розвитку дитини*. № 7, 2010. С. 45–50.
3. Замелюк М. В. О. Сухомлинський про роль казки у творчому розвитку дитини дошкільного віку / *Актуальні проблеми педагогічної освіти : європейський і національний вимір: Матеріали I Міжнародної науковопрактичної конференції (3–5 червня 2016 р.)*. 2016. 274 с.
4. Куцин Е. К. Казкотерапія в естетичному становленні дитини з вадами мовленнєвого розвитку. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія : Педагогіка та психологія*. 2019. Вип. 2(2). С. 57-60.
5. Мартиненко І. В. Характеристика комунікативних рис особистості дітей старшого дошкільного віку з системними порушеннями мовлення. *Особлива дитина: навчання і виховання. Науково-методичний журнал*. № 4. 2015. С. 45-58.
6. Рібцун Ю. В. Звукові намистинки. Формування мовленнєвої полікомпетентності у дошкільників [навч.-метод. посіб.]. Тернопіль : Мандрівець, 2015. 210 с.

УДК 378.018.8-051:364-786]:352(045)

ДО ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Кравченко Оксана,

доктор педагогічних наук, професор,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини

У статті схарактеризовано діяльність закладу вищої освіти зі створення умов та розробка дієвих технологій для здобуття освіти молоддю з особливими освітніми потребами, з урахуванням індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів, задля успішної соціалізації та самореалізації.

Ключові слова: *інклюзивне навчання, заклад вищої освіти, студенти з інвалідністю.*

The article characterizes the activities of the institution of higher education in creating conditions and developing effective technologies for obtaining education for young people with special educational needs, taking into account individual needs, opportunities, abilities and interests, for successful socialization and self-realization.

Key words: *inclusive education, higher education institution, students with disabilities.*

Постановка проблеми. З-поміж викликів сьогодення заслуговує на увагу проблема забезпечення у всіх сферах життєдіяльності рівних прав і можливостей для людей з інвалідністю. Відтак, для Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини пріоритет – створення умов та розробка дієвих технологій для здобуття освіти молоддю з особливими освітніми потребами, з урахуванням індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів, задля успішної соціалізації та самореалізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У працях В. Беседи, Т. Жук, А. Замша, Т. Ільяшенко, Л. Коваль, А. Колупаєвої, С. Литовченко, О. Матрос, О. Тельни, Г. Якимчук висвітлено різні аспекти інклюзивного навчання з дітьми з інвалідністю з різними нозологіями.

Загальні засади інклюзивної освіти вивчають І. Брушневська, О. Сидоренко, К. Данилюк, А. Колупаєва, Т. Крижановська, О. Мельничук, Л. Прохоренко, В. Бондар та ін.

Мета статті: висвітлити підходи до організації інклюзивного навчання у закладах вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Над розробкою цієї тематики в університеті працюють члени Центру соціально-освітньої інтеграції та інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму у «Без бар'єрів» (факультет соціальної та психологічної освіти).

Мета діяльності Центру – консолідація зусиль відповідних структурних підрозділів університету, залучених органів виконавчої влади та громадських організацій, спрямованих на соціально-педагогічну та психологічну підтримку осіб з особливими освітніми потребами щодо їх адаптації до студентського та педагогічного колективу, інтеграції у освітнє та соціальне середовище.

На факультеті соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини у 2019 році створено три інклюзивні групи, у 2020 р. – 2 групи, у 2021 – 3 групи, у 2022 р. – 1 група (відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах вищої освіти» від 10 липня 2019 року № 635).

Для зручності під час навчального процесу для здобувачів з обмеженням життєдіяльності розроблено «Індивідуальну програму розвитку здобувача з особливими освітніми потребами», яка містить відомості про самого здобувача та «Індивідуальний освітній план», який складається з графіка освітнього процесу на навчальний рік та індивідуальної картки здобувача вищої освіти.

Двічі на рік проводиться засідання команди психолого-педагогічного супроводу, на яких розглянуто питання щодо виконання індивідуального навчального плану здобувачами освіти, що навчаються в інклюзивних групах, психолого-педагогічний супровід здобувачів з обмеженням життєдіяльності, напрямків роботи практичного психолога в рамках психологічного супроводу здобувачів. Регулярно проводили анкетування для здобувачів з обмеженням життєдіяльності, результати яких використовували в корекції індивідуальних програм реабілітації для визначення пріоритетних напрямків у роботі зі здобувачами з обмеженням життєдіяльності. Особливу увагу відводили

питанню організації дистанційного навчання на факультетах. Важливо зазначити, що окрім НПП, психолога та кураторів до таких засідань залучали і батьків здобувачів, працівники ІРЦ, МСЕК та інших реабілітаційних установ, що дозволяє повною мірою дослідити це питання та надати все сторонній комплекс заходів для успішної адаптації та якісної реабілітації та навчання здобувачів з обмеженням життєдіяльності.

Варто зауважити, що здійснення комплексної реабілітації та соціально-психологічної підтримки студентів з ООП є темою наукових досліджень викладачів університету: це розробка кафедральних тем; це діяльність наукових шкіл; на факультеті реалізується освітньо-наукові програми, у межах яких виконуються дисертаційні дослідження.

У 2020 році розпочалася розробка науково-дослідної теми для молодих вчених «Соціально-психологічна реабілітація дітей та молоді з особливими освітніми потребами засобами інклюзивного туризму». Державний реєстраційний номер: 0119U103978.

У 2022 р. співробітники держбюджетної теми розпочали дослідження, спрямовані на розробку рекомендацій щодо соціально-психологічної реабілітації дітей та молоді внаслідок війни. За результатами підготовлена і видана колективна монографія «Соціально-психологічна реабілітація вразливих категорій громадян від наслідків війни».

У дослідженнях науково-педагогічних працівників факультету можна виокремити наступні напрями: теоретичні та практичні засади соціально-психологічної реабілітації дітей та молоді, в тому числі з ООП, від наслідків війни; психологічна та медико-соціальна реабілітація учасників бойових дій; зміст роботи та рекомендації сім'ям, в яких виховуються діти з інвалідністю; адаптація для переміщених дітей та їхніх сімей до освітнього середовища; міжсекторальна співпраця у здійсненні реабілітаційних заходів в громаді; розробка авторських методик, програм, тренінгів у роботі з дітьми та молоддю з інвалідністю.

За результатами проведених досліджень надано наукові послуги: «Розробка навчально-методичного забезпечення підготовки фахівців за професією 5133 Супроводжувач осіб з інвалідністю» на замовлення Київського міського центру соціальної, професійної та трудової реабілітації інвалідів; «Розробка науково-теоретичних основ технології соціально-психологічної реабілітації дітей з особливими освітніми потребами засобами каністерапії» на замовлення Клубу собаківництва Товариства сприяння обороні України; «Розробка навчально-методичного забезпечення діяльності інклюзивного табору» на замовлення Управління праці та соціального захисту населення Уманської міської ради; «Розробка навчально-методичного супроводу цифровізації соціальних послуг» на замовлення Управління праці та соціального захисту населення Уманської міської ради; «Розробка методичних рекомендацій із соціально-психологічної реабілітації учасників бойових дій методом каністерапії» на замовлення Центрального клубу собаківництва Товариства сприяння обороні України.

Відповідно до запиту Науково-дослідного інституту праці і зайнятості населення співробітники є у складі робочих груп з розробки професійних

стандартів за професіями соціальної сфери, а саме: професії 2351.2 Методист навчально-методичної роботи з надання соціальних послуг; професії 2340 Вихователь соціальний по роботі з дітьми з інвалідністю; професії 2445.2 Психолог установи соціального захисту; професії 1210.1 Директор регіонального центру соціальних служб (навчально-методична робота).

Актуальними і затребуваними стали заходи науково-практичного спрямування, учасниками яких стали викладачі і студенти:

- Всеукраїнський фестиваль інноваційної психології з міжнародною участю, під час якого розглядалися питання надання першої психологічної допомоги, підготовка психологів до роботи з жертвами війни, соціально-психологічний алгоритм проживання травматичних подій: ефективна допомога постраждалим в умовах тривалого стресу;

- марафон онлайн-зустрічей для здобувачів вищої освіти з лекторами європейських країн під гаслом «Світ у підтримку освіти і науки України», присвячений ознайомленню та обговоренню можливостей для підтримки студентської молоді та науковців України країнами ЄС;

- Науковим товариством студентів та аспірантів факультету організована Всеукраїнська студентська науково-практична онлайн-конференція «Проблеми та перспективи соціальної роботи та психології в умовах війни»;

- Всеукраїнська науково-практична конференція «Сучасні тренінгові технології для розвитку особистості», тематичні напрями конференції: «Коли в сім'ї військовий: техніки відновлення довіри та зниження рівня катастрофізації» та «Самодопомога при панічних атаках»;

- Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю «Просоціальна особистість у гендерному вимірі: теоретико-методологічні та прикладні аспекти».

У межах конференції з нагоди Дня захисту дітей відбувся онлайн-стрім «Діти. Мир. Безпека» з обговорення найгостріших і найболючіших ситуацій злочинної війни, щодо підтримки знищених закладів освіти Київщини.

З метою створення інклюзивного середовища в УДПУ імені Павла Тичини велика увага приділяється забезпеченню реалізації вимог щодо доступності до навчальних приміщень для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення: згідно до вимог будівельних норм та стандартів облаштовані пандуси в усіх навчальних корпусах; облаштовано спеціалізовані санітарно-гігієнічні кімнати у відповідності до вимог доступності та Універсального дизайну; закуплено парти для студентів-валізочників; придбано таблички шрифтом Брайля з назвою кожного факультету, кафедри, структурних підрозділів університету; закуплено абетки шрифтом Брайля для студентів – майбутніх психологів, соціальних працівників, педагогів – майбутніх фахівців, які готові працювати в умовах інклюзивної освіти; у читальних залах та комп'ютерних класах облаштовані клавіатури до комп'ютерів шрифтом Брайля для студентів з порушенням зору; для потреб Центру освітньої інтеграції та інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму «Без бар'єрів» придбано географічні карти Європи

шрифтом Брайля; у гуртожитках облаштовані кімнати для студентів з інвалідністю та наявні пандуси;

Гуртожитки університету також пристосовані до потреб студентів з інвалідністю: наразі вони проживають у кімнатах на першому поверсі, постійно здійснюється супровід умов проживання цих студентів.

Університет дає можливість таким студентам не тільки отримати відповідну кваліфікацію, сучасну професію, а й допомагає у працевлаштуванні. Таким чином, цілісно вибудована система соціально-психологічної підтримки студентів з інвалідністю дозволяє їм досягнути високих результатів не тільки в навчальній, а й у творчій та професійній діяльності.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, тенденція щодо зростання контингенту студентів з інвалідністю поставила у число пріоритетів діяльності УДПУ імені Павла Тичини необхідність розв'язання проблеми навчання і соціального розвитку цих осіб, створення новітніх технологій покращення якості життя, запровадження дієвої системи соціально-психологічної реабілітації дітей та молоді з особливими освітніми потребами засобами інклюзивного туризму, розробці методичних рекомендацій щодо оптимізації їхніх сильних сторін на шляху до соціальної інтеграції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безлюдний О.І, Кравченко О.О., Войтовська А.І. Навчально-реабілітаційний та соціально-виховний супровід студентів з обмеженнями життєдіяльності. *Народна освіта*. Випуск №2(38), 2019 р. С. 71-78. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/11703/1/Bezlyudnyi%2C%20Kravchenko%2C%20Voitovskaya.pdf>

2. Кравченко О.О. Система соціально-психологічної реабілітації дітей та молоді з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного туризму. *Науковий вісник ужгородського національного університету*. 2022. ВИПУСК 1 (50). С. 138-145. <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/43002>

УДК 373.3.064.1:364-787.24

ОСНОВИ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ З СІМ'ЯМИ, ЯКІ ОПИНИЛИСЯ В СКЛАДНИХ ЖИТТЄВИХ ОБСТАВИНАХ

Криштофік Юлія, магістрантка,
Полтавський національний
педагогічний університет імені
В. Г. Короленка
науковий керівник доц. Березан В. І.

У статті розкрито особливості й важливість соціально-педагогічної роботи вчителя початкової школи в нових соціальних реаліях. Акцентовано увагу на соціально-педагогічній роботі вчителя початкової школи із сім'ями, що опинилися в складних життєвих обставинах.

Ключові слова: соціально-педагогічна робота, вчитель початкової